

dolni — és nem egyeseket. Együttal pedig megbizsa az alispánt, hogy az ide vonatkozó adatokat gyűjtse össze, s azokat majdan a hercegprimás úrral közölje.

A jelen határozat őminenciájához szintén fölterjesztendő.

Kmft.

Kiadta
Pethő (?)
vm. főjegyző

65

1905 okt. 15

Balog N. Imre cikke a Munka Szemléje szocialista hetilapban: „A nemzetiségi kérdés és az általános választói jog”¹

Ha a politikai egyoldalúságtól érintetlen maradt milieuban mérlegeljük a választói jog általánosítása mellett és ellen a közvélemény keretét betöltő nézeteket, vagy erősebb színezéssel mondjuk úgy, hogy meggyőződéseket: nagy örömmel kell konstatálnunk azt a kedvező egyensúlyt, mely az általános titkos és egyenlő választói jog előnyére mutatkozik.

Valahányszor e kérdést a fejlődéstan tudományos szemüvegén át boncolgattuk, kikapcsoltuk belőle annak aktuális politikai jelentőségét, mert a politika viharzó és — fájdalom — piszkos porfelleget felverő fürgetegei vastag fátyolt vontak a kérdés érdemére s ha e fátyol mögül a fejlődéstan igazságok nem tudtak kellő világitáshoz jutni a közvélemény előtt, úgy ez éppoly kevéssé csodálatos, mint amennyire bizonyos, hogy ma már a gondolkodás jobbainak sikerült áttörni a politika vastag porfellegét és igazukkal a közvélemény felszínére jutni.

Nem kell ahhoz merészség, hogy ezt konstatáljuk, mert a tények szólnak mellette. Az általános titkos és egyenlő választói jog elvi ellenségeinek érvcsapatai leverve hevernek a szellemi fegyverek csataterén. Küzdelmüket illusztrálni, a legyőzött hibáit boncolgatni és a győztes erősségeit dicsőíteni ezúttal nem célom. Rövid szemlét akarok tartani a csataterén, és rá fogok mutatni arra az egy stratégiai pontra, ahol a küzdelem látszólag még folyik, de ahol az általános titkos és egyenlő választói jog kétségtelen diadala már most kézzelfoghatóan megállapítható.

Az ellentábor első hatalmas érve az volt, hogy az általános titkos és egyenlő választói jog megvalósítása esetén a nemzet vezetése kisiklik az intelligencia kezéből.

Alig nyilatkozott meg számba vehető vélemény, amely nem mért volna halálos csapást erre az érvre. Ki van mutatva, hogy az általános titkos és egyenlő választói jog mindenütt a művelt társadalmakban új és érdemesebb intelligenciát juttatott vezérszerepre a réginel. Általános az a nézet, hogy silányabb parlamenti anyag, mint a mai magyar, el sem képzelhető, s így a legmesszebb menő skrupulizálás sem kételkedhetik abban, hogy új alkotmányos formákban változás csak egy irányban lehetséges: a javulás irányában. Végül, bátor és gondolkozó emberek bonckése megállapította, hogy a magyar társadalom mai vezető osztálya nem is az intelligencia, hanem a rendiség alkotmányos burokba csempészett maradványain élősködő feudális és dzsentriosztálynak az a rétege, mely a modern értelemben vett kultúrától irtózik, tehát nem is intelligens.

¹ A közlemény megjelenési helye: *A Munka Szemléje* 1905. okt. 15; 15. sz., 1–4. l. — A magát „független szocialistának” nevező folyóirat 1905 elejétől 1908 áprilisáig jelent meg: utolsó számaiban már nyíltan a szociáldemokrata mozgalomhoz csatlakozott. Célja haladó szemléletű, egyetemességre törekvő ismeretterjesztés volt. Szerkesztője, *Diner-Dénes* József képzett és jó tollú radikális demokrata cikkírók tűzhelyévé tette a szemlét. — *Balog N. Imre* fővárosi ügyvéd (1907-ben *Ady* védőügyvédje — *Fabó* Irma közlése), *A Munka Szemléje* első két évfolyamának szerkesztőtársa, a harmadik évben pedig a lap főmunkatársa, korábban is újságíró volt, ez idő tájt pedig a *Budapesti Naplóba* és a *Jövendőbe* cikkezett. Írásának a többi között az a jelentősége, hogy — szinte Jásziékat megelőzve — rámutat a választójogi probléma és a modern nemzetiségi kérdés összefüggéseire. A cikkíró alapállása egyébként a korabeli fővárosi radikális polgárság felszínes és elfogultságoktól sem mentes nemzetiségpolitikai állásfoglalását tükrözi.

Az első érv ime halott.

A második: Európa minden államának újkori története azt mutatja, hogy ahol a választói jogot általánosították, ott a szabadelvűség elvérzett a társadalmi küzdelmek porondján.

Azokra, akik az újkor fejlődésében csak ennyit tudtak meglátni az eseményekből, megdönthetetlen alapossággal ráolvasták a vakságot, avagy a vakság szimulálását.

Igaz, hogy a magát szabadelvűnek nevező eszmeáramlat megtört az általános titkos és egyenlő választói jog hatása alatt. De megtört azért, mert ez a szabadelvűség konzervativizmussá lett abban a pillanatban, mikor szárnyait szélesebb területekre is ki kellett volna terjesztenie, mikor hűtlen lett lényegéhez és csak nevéhez ragaszkodott, s mikor a fejlődés igazán szabadelvű katonái még névben is kénytelenek lettek megkülönböztetni magukat azoktól, akik a liberalizmus természetes gyermekét: a szociális világnézletet a fürdőkádba akarták fojtani. Abból a halálból tehát, amely ezt a liberalizmust érte, új élet fakadt, amely a természeti törvények örök igazságának védelme alatt áll.

Hulla tehát a második érv is.

Jöjjön a harmadik: a szociáldemokrácia a hazafiatlanság veszedelmének készitene meleg fészket az általános titkos és egyenlő választói jog megvalósításából.

Ne legyetek szociáldemokraták, ha nem tudjátok átérteni és átérezni, de ha foglalkoztok a váddal, bíráljátok a védelmet is: olvassátok figyelemmel a „Népszavát” és a párt kiáltványait. Egyetlenegy sincs ezek között, mely a szolidaritás nemzetközi fogalmát úgy értelmezné, hogy a becsületes hazafiasságot feláldozná amannak, és nem található azokban egyetlen betű sem, amely ne azt hirdetné, hogy a magyar szociáldemokrácia hí fia ennek az országnak, s a nemzet önállóságának és alkotmányának véret áldozza, ha ez az alkotmány sáncaiba fogadja őt. És ha nem elegendő a magyar szociáldemokrácia nyíltan hirdetett hitvallása, akkor szolgáljon útmutatásul az angolok, a franciák és a németek példája, ahol nyilván látható, hogy az eleven élet lüktető ereje mint forrasztotta egybe a szociáldemokrácia fejlődését a nemzeti államok haladásával.

Hát ravatalon fekszik ez az érv is.

Az utolsó, elismerem, kemény ellenség, a nemzetiségi kérdés: a választói jog általánosítása talpra állítaná a magyar állam nemzeti jellegének meggyilkolására irányuló törekvéseket, és beláthatatlanok állítólag azok a veszedelmek, amelyek a magyar nemzeti államot és annak parlamentarizmusát fenyegetik, ha 150–160 nemzetiségi képviselő kerül a törvényhozás termébe.

150–160 nemzetiségi képviselő! Itt kulminál a kérdés. Ha pusztán és kizárólag a statisztikai adatokat tekintem, amelyek elég harsányan hirdetik a magyarság feltétlen többségét, akkor még mindig nincsen eliminálva ez a szám. A belügyminisztérium adatgyűjteményei fényes túlsúlyt mutatnak ki a magyarság javára. Hozzájárul az eredménynek kedvező voltához az a nem kicsinylendő körülmény, hogy a jelenlegi választók arányához képest az általános választói jog behozatala esetén a magyarság arányszáma emelkednék. Mégis azt kell mondanom, hogy ezek az eredmények így meztelenségükben nem döntenek el a küzdelmet. A lehetőség, hogy 150–160 nemzetiségi képviselő megválasztatnék, ennek dacára fennforog s így az aggályok — ha ugyan minden nemzetiségi képviselőt a haza ellenségének tekintünk ab ovo — nem volnának kellően elosztatva.

E ponton kívánok rámutatni azokra az előnyökre, amelyek az általános titkos és egyenlő választói jog mellett döntenek el a küzdelmet s eddigelé figyelemben tudtommal nem részesültek.

Öt tényező követel alapos és gondos mérlegelést a nemzetiségi rém elbírálásánál. Éspedig:

1. A magyar állameszme relációja a nemzetiségekhez.
2. A szociáldemokrácia relációja a nemzetiségekhez.
3. A nemzetiségi izgatás módja és terjedelme.
4. A képviselők személyében rejlő garancia.
5. A nemzetközi felelősség.

Vegyük sorra a szempontokat:

Senki se tagadhatja, hogy a nemzetiségi honpolgárok között vannak jelentékeny számmal olyan honfitársaink, akik becsületesen ragaszkodnak a magyar állameszméhez. Vannak továbbá, akiket ér-

dekeik, vannak akiket családi összeköttetések vagy egyéb vonatkozások tartanak vissza nemzeti-ségi törekvésektől. És lesznek, akik ingadozók, akiket tehát becsületes és okos, de reális politikával kell a megtántorodástól visszatartani.

A mai választási rendszer mellett a statisztika adatai szerint 184 kerületben vannak többségben nemzetiségek. Ez a 184 kerület alig 12–15% eredményt mutat fel. Vagyis a mostani választóknak alig 12–15%-a csatlakozott a nemzetiségek politikájához.

Józan ésszel nem lehet feltenni, hogy az izgatások bármilyen intenzitása mellett, főleg, ha a magyarság okos politikával ellensúlyozza azt, ne maradna meg a magyar állameszme mellett legalább annyi százaléku nemzeti-ségi választó, mint amennyi most ellene van.

A magyar állameszme ereje és helyes, modern politikája tehát a legsötétebb számítás mellett is 12–15%-kal csökkenteni fogja a nemzeti-ségi eszme választóinak számát. Aki e körülménnyel nem számol, az vagy nem akar tudni a valóságokról, vagy éppúgy lekicsinyli a magyarság erejét, mint ahogy jogtalanul megbélyegzi a nemzeti-ségeket. Semmi esetre sem gyakorlati eljárás.

A második szempont fontosságát különösen abban a tényben kell mérlegelni, mely az új választók osztályhovatartozásában nyilatkozik meg.

Kétségtelen, hogy az új választók egy jelentékeny része a proletariatushoz tartozik. Kétségtelen, hogy a szociáldemokrácia az általános titkos választói jog behozatala után széles körű politikai akciót és szervezkedést fog kifejteni és kétségtelen, hogy a nemzeti-ségi választókra éppúgy hatni fog, mint a magyarságra. Az is vitán felül áll, hogy az új választók széles rétege szűz talaj, mely még mentes a nemzeti-ségi izgatások mótelyétől. Ezen a talajon tehát egyszerre operálhatnak a szociáldemokrácia és többi magyar politikai pártok a nemzeti-ségekkel. Hogy a többi pártoknak mik a legrosszabb kilátásai, azt már fentebb percentualiter kifejeztem. Aki pedig tudja, hogy a nemzeti és nemzeti-ségi sovizmusnak leghatalmasabb ellenfeje a szociális világnézet terjesztése; aki ismeri azokat az eredményeket, amelyeket a szociáldemokrácia a nemzeti-ségek soraiban már eddig elért a mai szűk mozgási felületén, az nem kételkedhet abban, hogy a szociáldemokrácia jelentékeny hódításokat fog végezni a nemzeti-ségeknél, különösen pedig azoknak nagyon is széles rétegű proletariatusánál. Itt is a legpesszimistikusabban számítok és a választóik 10 százalékában fejezem ki a szociáldemokrácia eredményét, ami a nemzeti-ségi törekvések választóinak újabb 10%-os csökkenését jelenti.

Hogy a szociáldemokrácia hűséges ápolója a magyar állameszme, arról felesleges újból szólnom, és így konstatalhatom azt a tényt, hogy a legsötétebb színeken át is, a belügyminiszteriumban kimutatott nemzeti-ségi választók száma minimo calculo 25%-kal kevesebbre teendő.

Hogy a mai rendszer mellett, amikor a nemzeti-ségi izgatásoknak nem állhatja útját a szociális eszme egyenlő erejű törekvése, ennél kedvezőbb eredményt produkáljon a jövő — alig képzelhető.

Az okot megadja a harmadik szempont. Tudni kell, hogy kik ma a nemzeti-ségi izgatók és meddig terjed azok befolyása.

A pópák, a tanítók, a falusi jegyzők és néhány ügyvéd vizsik az államellenes törekvések lobogóját. Ezeknek az embereknek a terjeszkedési köre azonban nem nagy. Nem terjed tovább, mint a mai választási rendszerben elérő rétegig. Tapasztalatlán tudom, hogy a nemzeti-ségi ideákkal csak azok vannak eltelve, akik vagyoni helyzetüknél fogva az izgatókkal közvetlenebb érintkezésbe tudnak jutni. Akikkel a pópa, a tanító, a jegyző és az ügyvéd — mert belőlük él — parolázik. A többivel ezek az urak úgysem törődnek. De annál szorosabb viszonyban vannak azokkal, mert hiszen számuk nem nagy — a legtöbb nemzeti-ségi kerületben kevés a választók száma — a megoldozásuk könnyű, amellet hasznóhajtó és kenyérkérdés is. A mai választási rendszer mellett tehát — és egyedül a mai rendszer mellett — akadálytalanul terjeszkedhetnek a nemzeti-ségi izgatók. Mihelyt azonban új rétegek kerülnek a választói listába és hozzá nagy kiterjedésű rétegek, a nemzeti-ségi izgatók éppúgy szűz területre kerülnek, mint bármelyik párt, és éppúgy hódítaniuk kell, mint a többi pártoknak. Helyzetük attól függ, hogy milyen ellenhatással találkoznak. Az eredmény esélyeit pedig már fentebb kimutattam. Én hiszem, hogy a jelzett 25%-nál is kedvezőbb lesz a többi pártok hódítása. Ellenben bizonyos, hogy a mai választási rendszer mellett hódítani csak a nemzeti-ségi izgatók tudnak. A magyar állameszme az általános választói jog nélkül csak veszíthet a mostani nemzeti-ségi választókból.

Ha ily módon teljesen redukálnak tekinthető az a veszedelem, mely a nemzetiségek soraiból a magyar államot a választói jog általánosítása esetén állítólag érhetné, úgy még hatásosabbá tehető ez az eredmény a képviselők személyének helyes megválasztásával. Mert azt is a tapasztalat igazolja, hogy a fajsúllyal bíró politikai egyéniségek rendszerint leverik a legerősebb áramlatokat, főleg leverik a nemzetiségi törekvéseket. Az ő közvetlen megnyugtató hatásuk biztos széruma a nemzetiségi láznak. Helytelen dolog, hogy a miniszterek és nagy jelentőségű politikusok a főváros vagy más vidéki jelentős kerületek mandátumára pályáznak. A városok magyarok, akármelyik párthoz tartoznak is. Ellenben az állameszme érdekében oda kell menniök a küzdelembe, ahol nem párttaktikát, de nagy nemzeti és szociális célokat szolgálhatnak. Lányit, Kristóffy, Mikszáthot stb. nemzetiségi kerületek választották meg. Hol küzdelemmel, hol anélkül. De tapasztalhattuk, hogy ez az eljárás sok nemzetiségi kerületet biztosíthat. Túlzás nélkül mondható, hogy ily módon legalább 25 nemzetiségi kerület marad biztosan magyar kézen. Ami a rémet megint jelentékenyen csökkenti. Talán már egészen el is törpíti.

Valamennyi szempontnál törekedtem olyan pesszimiztikusan mérlegelni a következtetések eredményeit, hogy senki se vádolhat túlzással. De szükségképpen ki kell emelnem, hogy a helyzet ily pesszimiztikus alakulása alig várható. Legalább még egyszer olyan nagy mértékben fognak jelentkezni a kifejtett tényezők hatásai, mint aminőre én értékeltem. Különösen jelentékeny lesz a szociáldemokrácia befolyása, míg a magyar állameszmében gyökeredző többi politikai pártok ellenhatása, valamint a képviselőjelöltek fajsúlyától bizton várható eredmény attól az eszélyességtől függ, amellyel az illetékes tényezők a kijelölt szempontok irányában eljárni fognak.

Az itt felhozottakon kívül egyéb módszerek is vannak, amelyek lehetővé teszik a nemzetiségi igazítások eredményeinek nivellálását. Azokra azért nem terjeszkedem ki, mert törekedtem csupán oly oldalakról megvilágítani a kérdést, amelyek addig semmi vagy nem kellő figyelemben részesültek. Egy nagy és általános szempontra azonban — melyet főnőbb az ötödik szempontként már megjelöltem — okvetlenül ki kell térnem. Ez a nemzetközi felelősség szempontja.

Letagadnunk azt, hogy nemzetiségeink vannak, nem lehet. Tehát számolnunk kell velük. A számadást ad infinitum halasztani nem szabad. Tehát jobb, ha kisebb kontót rendezünk, mintha akár alapos, akár alaptalan sérelmekkel szaporítani engedjük a számlát. De nem is lehet tovább tűrni, hogy a nemzetiségi rágalmak szűként rágják a magyar nemzet külföldi hírnevét. Ők tele tudják kiabálni jogos és jogtalan panaszaikkal az egész művelt világot, mi nem tudtunk eddigelé soha kellően védekezni. Ellenben, ha panaszaikat a parlamentben adják elő, ott nyomban megterem a nyomatékos cáfolat. Amit pedig nem mernének oda hozni a hazugságok közül, melyekkel telikürtölték már a világot, az megszűnt létezni éppen abból az okból, hogy agyonhallgatják. A parlamentarizmus fogja megölni a rágalmakat, aminthogy az orvosolandja a jogos panaszokat. Kulturális módon csak így oldható meg ez a kérdés.

Ha ellenben nyíltan azt hirdetjük és törvényileg meg is valósítjuk, hogy az emberi és politikai jogokat ebben az országban csak a magyarság kapja meg, abban a pillanatban nemcsak megöltük az egyetlen civilizált módját a sérelmek orvoslásának és a rágalmak leleplezésének, hanem ezzel egyúttal kiszolgáltattuk magunkat mindazok gyűlöletének, kik szívesen vennék, ha a rágalmak valók volnának, és akik keresve keresik azokat az achillesi sarkakat, amelyeken a magyarság megsebezhető. Megtalálnák e tényben, és igazuk volna. Ha ebben a hazában ab ovo politikai diminúcióra van ítélve az, aki nem a magyar faj szülőtte, csak magyar honpolgár; ha mi a nemzetiségekre pure et simple rá-sűjtjük az államellenesség bélyegét, és ahelyett, hogy őket a szabadság, a jog és a kultúra áldásaiban való részletetés által megnyerni és megnyugtani iparkodnánk, egyszerűen, nyíltan és kegyetlenül kizárjuk mindezekből, akkor a múlt hazugságai igazságokká, a rágalmak valóságokká és a fékezhetlen gyűlölet a legtermészetesebb érzéssé válik, amely iránt az egész kultúr világ joggal fog rokonszenvezni.

Hogy mi lesz még eszentül is a nemzetiségek kirekesztésének a következménye — még ha az ő irántuk való gyanakodásból a magyarság egy jelentékeny rétegét is kiszorítjuk —, azt tudhatják azok, akik hasonló politikai metódusok eredményeit megfigyelték. A szociáldemokráciának nagyobb er-

jesztő ereje sohasem volt még, mint Németországban a 10 évig fenntartott „Socialistengesetz”,² mely alatt számuk megtízszereződött. Tíz év múltán nézze meg a nemzetiségeket az, aki ma nyíltan hirdeti, hogy őket kirekeszti a választói jog keretéből. Holt bizonyossággal egytől egyig meghódol az államellenes izgatásnak, és ki fogja visszaterelni a megdagadt folyam vizét a medrébe? Ki fogja visszaszerelni Magyarország nemzetközi hírnevét, amelyet a nemzetiségek kirekesztése egy csapással tönkretenne? Ki írja be hazánk nevét újra a kultúrnemzetek sorába, amelyet onnan azonnal törölni fognak, ha mások nem, hát azok, kik a nemzetiségek rágalmainak felültek? És bizony komoly körök ültek fel!

Ki fogja mindezekért viselni a felelősséget?! Ha volnának rémeink, amelyektől tartani kellene, akkor is le kellene azokat küzdenünk ezért az egy szempontért! Ilát még így, amikor a rémek egészen üres fantazmagóriák!

Ne üljön fel nekik senki!

² A „szocialista-törvény” („*Socialistengesetz*”) vagy „kivételes törvény” 1878-tól 1890-ig volt érvényben. *Bismarck* kancellár a szociáldemokrácia „közveszélyes törekvéseit”, a szociáldemokrata és általában a szocialista szervezkedést kívánta meggátolni a szocialisztikus mozgalmak törvényesített üldözésével, gyűléseik, rendezvényeik betiltásával. A bismarcki visszahatás ellenére állandóan nőtt a szociáldemokraták száma. 1890-ben már háromszor annyi pártvivő volt, mint 1878-ban, a „kivételes törvény” bejelentése évében.